

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет природничих наук

Кафедра лісового і аграрного менеджменту

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему «**ОСОБЛИВОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ПРАЛІСОВИХ
ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ НА ПРИКРПАТТІ**»

Виконав: студент 2 курсу, групи
ЛГ-2м

спеціальності 205 «Лісове
господарство»

Коваль Ю.М.

Керівник: к.т.н., доц. Коржов В.Л.

Рецензент: к.б.н, доц. Клід В.В.

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ПРО ПРАЛІСОВІ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ.....	5
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ТЕРИТОРІЙ ДО ПРАЛІСОВИХ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ.....	7
РОЗДІЛ 3. МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ЛІСОВИХ ТЕРИТОРІЙ ДО ПРАЛІСІВ	9
3.1. Загальні положення.....	9
3.2. Порядок ідентифікації пралісів, квазіпралісів і природних лісів.....	9
3.3. Порядок надання лісовій ділянці статусу пралісів, квазіпралісів чи природних лісів	17
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ПРАЛІСОВИХ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ НА ПРИКАРПАТТІ.....	19
4.1. Філія «Болехівське лісове господарство».....	20
4.2. Філія «Брошнівське лісове господарство».....	25
4.3. Філія «Верховинське лісове господарство».....	28
4.4. Філія «Гринявське лісове господарство».....	29
4.5. Філія «Делятинське лісове господарство».....	30
4.6. Філія «Вигодське лісове господарство».....	36
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

Найбільш цінними для збереження лісами є праліси та подібні до них квазіпраліси та природні ліси, а також старі ліси природного походження. Праліси, квазіпраліси та природні ліси сформувалися без значного впливу людини та стали еталонами добре збережених лісових екосистем та осередками біорізноманіття. Вони – природна лабораторія, яка може дати відповіді на питання, як має виглядати наближене до природи лісництво. Вони домівка для більшості рідкісних видів, рослин та тварин, які не можуть існувати в господарськи освоєних лісах чи лісах штучного походження.

Загалом праліси та недоторкані ліси становлять 1/3 від усіх лісів планети. У Центральній та Східній Європі залишилось менше ніж 320 тисяч гектарів таких лісів, 100 тисяч з яких, за оцінкою WWF, — може знаходитися в Україні. Це робить нашу країну унікальним європейським центром дикої природи та недоторканості.

З метою збереження цінних фрагментів пралісів і старовікових лісів поза межами існуючого природно-заповідного фонду створюють так звані пралісові пам'ятки природи.

Об'єкт дослідження – пралісові пам'ятки природи.

Предмет дослідження – особливості їх поширення на Прикарпатті.

Мета дослідження: охарактеризувати особливості поширення пралісових пам'яток природи на Прикарпатті. Для досягнення поставленої мети виконували наступні завдання:

- 1) дати визначення поняття пралісова пам'ятка природи;
- 2) описати методологію визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів;
- 3) описати методику визначення належності територій до пралісових

пам'яток природи;

4) з'ясувати особливості розташування пралісових пам'яток природи на Прикарпатті.

Стан наукової розробки. У дипломній роботі використана науково-технічна література філії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

. При опрацюванні дипломної роботи проаналізовано статті у наукових фахових виданнях та матеріали міжнародних науково-практичних конференцій.

Методи дослідження. У роботі описано Методику визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів та Методику визначення належності територій до пралісових пам'яток природи.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження рекомендуються до впровадження в роботі лісогосподарських підприємств Карпатського регіону.

Окремі положення і висновки мають теоретично-пізнавальне значення і можуть бути використані у навчальному процесі студентів лісогосподарського профілю при викладанні навчальної дисципліни “Пралісові пам'ятки природи”.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 4 розділів, висновків і списку використаних джерел (7 посилань), викладена на 41 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ПРО ПРАЛІСОВІ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ

Пам'ятками природи називають окремі унікальні природні об'єкти, що мають наукове, пізнавальне, історичне та культурно-естетичне значення. Їх створення передбачено Рамковою конвенцією про сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція).

Пралісові пам'ятки природи створюються з метою охорони пралісів, квазіпралісів та природних лісів – незмінених або малозмінених господарською діяльністю лісів, що росли без втручання людини, зберегли свою природну структуру, віковий та видовий склад, динаміку і відіграють важливу роль у збереженні біорізноманіття.

Статус пралісової пам'ятки природи забезпечує надійний захист найцінніших лісів, адже забороняє всі види рубок, будівництво споруд, прокладання шляхів, випасання худоби, проїзд транспорту та будь-яку іншу господарську діяльність людини, яка може зашкодити лісовій екосистемі.

Крім того, навколо пралісових пам'яток природи встановлюються охоронні зони завширшки не менше подвійної висоти дерев праліса. У цих зонах також забороняються суцільні, санітарні та поступові рубки.

Пралісова пам'ятка природи – окрема ділянка лісового масиву, яку, за оцінкою фахівців, можна віднести до пралісового типу, і яка характеризується рядом унікальних біологічних рис.

На території пралісових пам'яток природи забороняються всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування і оздоровлення лісів та видалення захаращеності (крім догляду за лінійними об'єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд,

прокладання шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, випасання худоби, промислова заготівля недеревинних лісових продуктів, проїзд транспортних засобів (крім доріг загального користування та транспортних засобів оперативних і спеціальних служб).

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ТЕРИТОРІЙ ДО ПРАЛІСОВИХ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ

Ця Методика встановлює порядок визначення належності територій до пралісових пам'яток природи.

У цій Методиці терміни та поняття вживаються у значеннях, наведених у Лісовому кодексі України, Законі України «Про природно-заповідний фонд України», Конвенції про охорону біологічного різноманіття та Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат.

Підставою для оголошення відповідних територій пралісовими пам'ятками природи є висновок про належність конкретної лісової ділянки або її частин до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів (далі - Висновок), підготовлений відповідно до Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів, затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 18 травня 2018 року № 161.

Оголошення пралісових пам'яток природи та/або включення лісових ділянок, визначених як праліси, квазіпраліси чи природні ліси, до природних чи біосферних заповідників або національних природних парків здійснюється в порядку, визначеному статтями 51-54 Закону України «Про природно-заповідний фонд України».

До клопотання щодо необхідності оголошення пралісової пам'ятки природи додається Висновок, погоджений лісокористувачем або власником.

Навколо пралісових пам'яток природи встановлюють охоронні зони відповідно до частини четвертої статті 39¹ Лісового кодексу України.

Визначені в межах наявних чи проєктованих біосферних заповідників та національних природних парків ділянки пралісів, квазіпралісів чи природних лісів включаються до їх заповідних зон із встановленням режиму відповідно до статті 28 Закону України «Про природно-заповідний фонд України».

Зміна меж природних чи біосферних заповідників або національних природних парків з метою включення до них ділянок пралісів, квазіпралісів або природних лісів здійснюється в порядку, визначеному статтями 51–54 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» за погодженням з Мінприроди.

Виявлені ділянки природних лісів площею від 4 га до 20 га зараховуються до особливо охоронних лісових ділянок.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ЛІСОВИХ ТЕРИТОРІЙ ДО ПРАЛІСІВ

3.1. Загальні положення

Ця Методика визначає основні вимоги щодо порядку визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів та застосовується лісовпорядними організаціями, науковими і громадськими організаціями, установами природно-заповідного фонду під час проведення базового, безперервного лісовпорядкування або наукових досліджень для запровадження заходів зі збереження таких лісів.

У цій Методиці терміни вживаються у значеннях, наведених у Лісовому кодексі України, Законі України «Про природно-заповідний фонд України», Конвенції про охорону біологічного різноманіття та Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат.

3.2. Порядок ідентифікації пралісів, квазіпралісів і природних лісів

Визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів виконуються у три етапи:

камеральні роботи;

польові дослідження;

завершальний (аналітичний) етап.

На камеральному етапі підбирають лісові ділянки, які потенційно відповідають критеріям визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів або природних лісів (далі - Критерії), наведеним у додатку 1 до цієї Методики, і підлягають подальшому обстеженню на місцевості, на основі даних матеріалів лісовпорядкування, результатів аналізу наукової літератури, архівних та інших матеріалів, інформації, отриманої від працівників лісового господарства, громадськості, місцевих мешканців.

Потенційні ділянки підбирають за такими показниками:

група віку або вік деревостану (відбирають стиглі та перестійні корінні деревостани з урахуванням відповідного віку стиглості, а також усі деревостани старші за 120 років на час обстеження);

походження (відсутність інформації про створення на цій ділянці лісових культур);

склад (деревостан формують винятково аборигенні види, у складі деревостану не може бути чужорідних видів);

антропогенний вплив (відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції, промислової (масової) заготівлі недеревинних лісових продуктів, лісової підстилки чи випасу худоби на цій ділянці);

площа (під час аналізу лісотаксаційних даних відбирають усі ділянки незалежно від площі з подальшим дослідженням їх місця розташування. Перевірці в натурі підлягають ділянки або групи ділянок, які територіально утворюють один масив (кластер) сумарною площею не менше 20 га та оточені природними межами ділянки особливо захисних лісових ділянок, виділених на схилах ярів, балок, обривів, осипів і зсувів, уздовж берегів річок, навколо витоків річок, озер та водоймищ

(берегозахисні лісові ділянки), або ділянки з деревостанами за участю реліктових та ендемічних видів дерев площею не менше 4 га);

форма (відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) повинна становити не менше ніж 200 м, за винятком оточених природними межами ділянок особливо захисних лісових ділянок, виділених на схилах ярів, балок, обривів, осипів і зсувів, уздовж берегів річок, навколо витоків річок, озер та водоймищ (берегозахисні лісові ділянки), або ділянок з деревостанами за участю реліктових та ендемічних видів дерев).

Результатом камеральних робіт є перелік лісових ділянок, що потенційно відповідають Критеріям, та частково заповнений бланк ідентифікації пралісів, квазіпралісів та природних лісів, форма якого наведена у додатку 2 до цієї Методики (далі - Бланк ідентифікації), який продовжують заповнювати під час польових досліджень.

Постійного лісокористувача або власника лісу у тижневий строк інформують про перелік лісових ділянок, що потенційно відповідають Критеріям.

Інформація, внесена до Бланка ідентифікації за результатами камеральних робіт, перевіряється і уточнюється під час польових досліджень, які проводять із залученням представника постійного лісокористувача або власника лісу.

Під час польових досліджень:

1) кожен лісову ділянку обстежують візуально на пунктах таксації, які закладають для репрезентативного охоплення всієї площі ділянки (не менше одного пункту таксації на 3 га або на виділ чи підвиділ меншої площі відповідно до нормативів лісовпорядкування), при цьому продовжують заповнювати Бланк ідентифікації. Якщо частина обстеженої

лісової ділянки не відповідає хоча б одному із Критеріїв, площа ділянки може зменшуватися на цю частину;

2) на кожному пункті таксації:

оцінюють породний склад і перевіряють його відповідність типу лісу з урахуванням регіональних особливостей. Якщо виявлено істотну відмінність між фактичним складом деревостану і даними лісовпорядкування, до Бланка ідентифікації вносять фактичний породний склад деревостану. Якщо деревостан утворено аборигенними породами, що відповідають типу лісу, а інші місцеві види представлені в кількості до 5 % за запасом деревини, ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо у складі деревостану аборигенні породи, які не відповідають типу лісу, наявні в більшій кількості (до 20 %), ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або до природних лісів;

перевіряють деревостан на його природне походження та виключають можливість його порослевого походження після проведених рубок або класифікації цього деревостану як лісових культур. Якщо у межах лісової ділянки наявні хоча б два паралельні ряди дерев однієї породи, у кожному з яких є по 10 дерев і більше, походження деревостанів визначають як «лісові культури» та вносять відповідний запис до Бланка ідентифікації, і ця лісова ділянка чи відповідна її частина не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

перевіряють наявність дерев основного ярусу, які за лісорослинних умов цієї конкретної лісової ділянки досягли вікової фізіологічної межі, мають виняткові (максимальні) розміри та ознаки вікового відмирання. Оцінюють кількість і розташування дерев, що досягли вікової фізіологічної межі. Якщо таких дерев з одного місця таксації видно понад два і вони більш-менш рівномірно наявні на всій території лісової ділянки чи її частини, така ділянка чи її частина може бути зарахована до пралісів. Якщо їх два і менше або вони скупчені в окремих місцях, ділянка чи її

частина може бути зарахована до квазіпралісів або до природних лісів. У Бланку ідентифікації зазначають середню арифметичну кількість таких дерев для всіх точок таксації в межах лісової ділянки чи відповідної її частини;

оцінюють наявність мертвої деревини старих дерев великих розмірів (лежачих стовбурів і сухостою) різних стадій розкладу на всій території ділянки. Оцінюють її запас у $\text{м}^3/\text{га}$ та кількість наявних стадій розкладу, а фактичні значення вносять до Бланка ідентифікації. Лісова ділянка або її частина може бути зарахована до пралісів за умови наявності мертвої деревини всіх чотирьох стадій розкладу на всій території. Ділянку зараховують до квазіпралісів, якщо наявні три - чотири стадії розкладу. У разі виявлення лише окремих стадій розкладу, ділянка може бути зарахована до природних лісів. Мертву деревину класифікують за чотирма стадіями (класами) розкладу. Перша - свіжа або ще не розкладена деревина (лезо ножа за слабого натискання вздовж волокон деревини проникає лише через кору); друга - початкового розкладу (лезо ножа за слабого натискання вздовж волокон деревини проникає через кору і вглиб на декілька сантиметрів у деревину); третя - інтенсивного розкладу (лезо ножа за слабого натискання вздовж волокон деревини проникає через кору й у деревину на всю довжину); четверта - повного розкладу (лезо ножа за слабого натискання проникає в деревину на всю довжину вздовж і впоперек волокон);

оцінюють вертикальну і горизонтальну структуру деревостану та вносять кількість ярусів до Бланка ідентифікації. Якщо деревостан складної структури (3 яруси і більше), який включає всі стадії розвитку лісу з високим різноманіттям вікових груп і розмірів дерев, ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо деревостан не такої складної структури (1–2 яруси), який включає не всі стадії розвитку лісу, але з характерним для цього типу лісу різноманіттям вікових груп і розмірів

дерев, ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або природних лісів. При цьому підріст враховується як окремий ярус. Для чагарникових порід кількість ярусів не впливає на класифікацію деревостану - навіть за наявності лише одного ярусу лісова ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо виявлено істотну відмінність між фактичною кількістю ярусів та даними лісовпорядкування, до форми для ідентифікації вносять фактичну кількість ярусів;

оцінюють рівень природного поновлення та вносять до Бланка ідентифікації кількість підросту в тисячах штук на гектар. Якщо природне поновлення є достатнім для формування корінного деревостану, ділянка може належати до пралісів чи квазіпралісів, а якщо недостатнім - ділянка може бути зарахована до природних лісів. Рішення про достатність природного відновлення приймається з урахуванням норм кількості підросту головних порід, зазначених у Правилах рубок головного користування;

оцінюють наявність лісогосподарської інфраструктури чи її решток - доріг, волоків, кляуз для лісосплаву чи гребель для розведення риби, тросів для трелювання, естакад для навантаження лісовозів, печей для випалювання вугілля тощо. Якщо немає таких видимих слідів експлуатації лісів, ділянка може бути зарахована до пралісів, а в Бланку ідентифікації її вплив позначають як «відсутній». Якщо є старі лісові дороги або їх рештки (проте немає видимих слідів недавнього руху лісовозів чи іншої лісоексплуатаційної техніки) та відсутня інша сучасна лісоексплуатаційна інфраструктура, її вплив позначають як «незначний» і ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або природних лісів. У всіх інших випадках вказують вплив як «значний», і ділянка не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

оцінюють наявність слідів рубок та вносять до Бланка ідентифікації середню для конкретної лісової ділянки або її частини кількість видимих

з одного місця таксації пнів і пошкоджених дерев (обрубані скелетні гілки, обдерта кора на $\frac{1}{4}$ і більше периметра стовбура). Якщо немає таких пнів чи інших ознак лісозаготівлі, яка впливає на розвиток лісу, не було документально підтверджених рубок та заготівлі деревини у минулому, ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо виявлено поодинокі видимі сліди рубок (видалення / часткове пошкодження не більше 5 дерев основного ярусу на 1 га) та/або поодинокі випадки видалення мертвої лежачої деревини, які не суперечать Критеріям, ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або природних лісів;

оцінюють наявність слідів заготівлі недеревинних лісових продуктів та вносять відповідну інформацію до Бланка ідентифікації. У пралісах, квазіпралісах та природних лісах сліди промислової (масової) заготівлі недеревинних лісових продуктів мають бути відсутні або допускаються лише окремі видимі сліди непромислового збирання недеревинних лісових продуктів (незначна кількість пошкоджених грибів, зірваних чи розтоптаних дикорослих ягід та плодів, обірваних частин лікарських трав тощо), які не впливають на розвиток лісу. Вплив такого користування вказують відповідно як «відсутній» чи «незначний». У разі виявлення слідів масової заготівлі недеревинних лісових продуктів (їстівних грибів, дикорослих плодів і ягід, лікарських трав тощо) вплив користування вказують як «значний», і ця ділянка не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

перевіряють стан лісової підстилки та вносять відповідну інформацію до Бланка ідентифікації. Якщо антропогенним впливом на лісову підстилку можна знехтувати (допускається наявність де-яких слідів пішохідного руху), ділянка може бути зарахована до пралісів. При цьому можуть бути зараховані до квазіпралісів чи природних лісів ділянки, на яких виявлено незначне порушення лісової підстилки, пов'язане з фактами рубок, на/поблизу пішохідних стежок, пов'язане з рекреаційним

навантаженням, слідами пішохідного чи транспортного руху в минулому. Ділянка, на якій виявлено значне порушення лісової підстилки (її згрібання або заготівля), не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

оцінюють наявність слідів випасання худоби та вносять оцінку його впливу до Бланка ідентифікації. Ділянка може бути зарахована до пралісів у разі відсутності документально зафіксованих випадків випасання худоби та видимих слідів випасання або прогону худоби. Якщо виявлено незначні сліди проходу та випасання худоби під час прогону на пасовище, ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або природних лісів. У випадках, коли випасання худоби впливає на розвиток лісу, вплив вказують як «значний», ділянка не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

оцінюють наявність слідів і ступінь впливу рекреації та вносять відповідну інформацію до Бланка ідентифікації. Якщо вплив відсутній або виявлено окремі сліди регульованого рекреаційного навантаження (піший науковий туризм, позначення меж стежок, закладено пробні площі чи дослідні об'єкти), ділянка може бути зарахована до пралісів. Якщо є видимі сліди рекреаційних і туристичних заходів з незначним впливом на лісові екосистеми (наприклад, піший туризм або скелелазіння) у визначених місцях (1 стежка чи об'єкт на пункт таксації), ділянка може бути зарахована до квазіпралісів або природних лісів. У випадках виявлення більш значного впливу рекреаційного навантаження ділянка не може бути зарахована до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів;

3) кожна точка таксації фіксується за допомогою приладів геопозиціонування. На кожній точці таксації проводиться фотофіксація деревостану з геоприв'язкою. Це має бути 1-2 знімки поперек схилу, а на рівнині - перпендикулярно до напрямку освітлення;

4) кінцевим результатом польових досліджень ідентифікації пралісів, квазіпралісів та природних лісів є заповнений Бланк ідентифікації та попередній висновок щодо відповідності конкретної лісової ділянки або її частин Критеріям пралісів, квазіпралісів або природних лісів.

6. Завершальним етапом ідентифікації пралісів, квазіпралісів та природних лісів є підсумковий аналіз камеральних і польових даних. Такий аналіз здійснюють загалом для масиву, який може складатися як з однієї лісової ділянки, так і з групи ділянок чи їх частин, що формують один кластер (масив). При цьому на картографічних матеріалах окреслюють території пралісів, квазіпралісів і природних лісів, за потреби здійснюючи поділ чи об'єднання лісових ділянок. Такий аналіз проводиться не пізніше одного тижня після завершення польових робіт у відповідному підрозділі (лісництві, відділенні тощо).

3.3. Порядок надання лісовій ділянці статусу пралісів, квазіпралісів чи природних лісів

За результатами підсумкового аналізу підприємство, установа, організація, що проводила роботи, готує позитивний чи негативний висновок про належність конкретної лісової ділянки або її частин до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів у довільній формі.

Висновок про належність конкретної лісової ділянки або її частин до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів (далі - Висновок) є підставою для зарахування території лісової ділянки чи її частин до категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, виділення в особливо охоронні лісові ділянки та надання статусу пралісової пам'ятки природи і встановлення охоронних зон відповідно до законодавства.

Висновок подається відповідному лісокористувачу або власнику, органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, відповідним територіальним органам Держлісагентства для погодження та вжиття подальших заходів щодо зміни категорії лісу і виділення в особливо охоронні лісові ділянки. Одночасно Висновок надсилається Мінприроди у порядку інформування.

Після погодження з постійним лісокористувачем або власником лісів Висновку на таких ділянках пралісів, квазіпралісів або природних лісів забороняється здійснення заходів, передбачених статтею 39¹ Лісового кодексу України.

У разі незгоди постійного лісокористувача чи власника лісів з Висновком Мінприроди утворює комісію із залученням представників постійного лісокористувача чи власника лісів, органу виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, відповідних територіальних органів Держлісагентства, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, обласних державних адміністрацій, Київської чи Севастопольської міських державних адміністрацій, підприємств, установ, організацій, що проводили роботи з визначення належності території до пралісів, квазіпралісів або природних лісів, та провідних науковців (за їх згодою).

Комісія у місячний строк розглядає матеріали, що стали підставою для підготовки Висновку, за потреби проводить польові дослідження на спірних лісових ділянках, готує повторний Висновок.

На період розгляду спірного питання на лісовій ділянці призупиняється здійснення заходів, що можуть вплинути на результати роботи комісії та підготовку повторного Висновку.

РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ПРАЛІСОВИХ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ НА ПРИКАРПАТТІ

У межах Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей попередньо ідентифіковано 93 777 га потенційних пралісів, квазіпралісів та природних лісів. Наступний крок – підготовка та погодження Висновку про належність ділянок лісу відповідним критеріям. Цей процес відбувається відповідно до офіційно затвердженої 2018 року “Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів та природних лісів”. Станом на цей час, лісовими господарствами було погоджено більше 25 тис. га пралісів, квазіпралісів та природних лісів в межах трьох областей.

Статус пралісової пам'ятки природи забезпечить найвищий рівень охорони і допоможе зберегти найцінніші ліси Прикарпаття недоторканими. Це суттєвий крок до розширення площі об'єктів природно-заповідного фонду України загалом і Прикарпаття зокрема. Надзвичайно важливо, що розширення відбувається саме за рахунок заповідання найцінніших лісів Карпат. Частина площі створених пам'яток природи охоплюють ліси, що не входили до складу заповідного фонду; частина пралісових пам'яток підняла охоронний статус лісів, що вже перебували в межах заказників».

У 2020 році Івано-Франківська обласна рада прийняла рішення про створення 34 пралісових пам'яток природи на загальній площі 4527,5 га в межах семи лісових господарств області (ДП “Болехівське лісове господарство”, ДП “Брошнівське лісове господарство”, ДП “Верховинське лісове господарство”, ДП “Вигодське лісове господарство”, ДП “Гринявське лісове господарство”, ДП “Делятинське лісове господарство” та ДП “Солотвинське лісове господарство”).

Нижче подана коротка характеристика цих територій.

4.1. Філія «Болехівське лісове господарство»

Філія “Болехівське лісове господарство” (далі лісгосп) розташований в західній частині Івано-Франківської області на території Долинського району і землях адміністративно підпорядкованих м. Болехів.

Зовнішні межі лісгоспу, лісництв, адміністративних районів, місця розміщення контор, лісових кордонів показані на картах-схемах.

Починаючи з 1997 року на всій території лісгоспу проводилося безперервне лісовпорядкування. Воно заключалося в щорічному проведенні натурних таксаційних робіт на площах охоплених господарською діяльністю, на прийнятих землях, на лісових ділянках, що зазнали впливу стихійного лиха.

Всі поточні зміни вносилися в повидільну таксаційну і картографічну бази даних, які підтримувались в актуальному стані. Під час безперервного лісовпорядкування здійснювався контроль за якістю виконання лісгосподарських заходів і лісокористування, визначались місця їх проведення. За результатами безперервного лісовпорядкування надавались комплекти обліково-звітної документації. Проводився аналіз виконання проекту організації та розвитку лісового господарства, а його результати доводилися на всі рівні господарського управління.

З 2009 року безперервне лісовпорядкування переходить на нову організацію робіт – передавання функцій польового збору інформації лісгосподарському підприємству. Переваги чи недоліки такої системи та її вплив на стан інформації баз даних можна буде судити після 2-5 річного періоду і детального аналізу. Нинішнє лісовпорядкування проведено за I розрядом у відповідності з вимогами чинної лісовпорядної інструкції, рішеннями першої лісовпорядної наради і технічної наради за підсумками польових робіт (додатки 1;2).

Лісовпорядкування проведено за методом класів віку, який полягає в утворенні госпчастин, господарств, господарських секцій, які складаються з сукупності однорідних за складом і продуктивністю деревостанів, об'єднаних одним віком і способом рубки лісу. Первинною обліковою одиницею є таксаційний виділ, а первинною розрахунковою одиницею – господарська секція. Усі розрахунки здійснені на основі підсумків розподілу площ і запасів насаджень господарських секцій за класами віку.

Геодезичною (картографічною) основою для складання лісовпорядних планшетів стали топографічні карти масштабу 1:10000 геодезичні дані землевпорядкування суміжних землекористувачів та планшети лісовпорядкування 1996 року. Слід відмітити, що межі між держлісфондом і землями, які передавались сільським радам 1990 р., 1996 р. в натурі не закріплені межевими знаками, що викликає часті спори між землекористувачами. Для того, щоб уникнути виникнення подібних ситуацій в майбутньому підприємству необхідно виробити акт на право користування з закріпленням меж в натурі.

Для таксації деревостанів використовувались, як допоміжний матеріал, чорно-білі аерофотознімки масштабу 1:15000, задовільної якості, зальоту 2006 року. Квартальна мережа не змінилась. В Поляницькому лісництві організований квартал 29 на раніше прийнятих землях (цех переробки).

У Витвицькому лісництві організовано квартал 45 і 46 у зв'язку з уточненням меж між сільськими радами (Гошівською і Витвицькою).

Дані земельного балансу по м. Болехів в межах лісництв не приводяться у зв'язку з відсутністю обліку у відділі Держкомзему. Облік ведеться в межах сільських рад.

Розбіжність по площі із земельним балансом відділу Держкомзему у м. Болехів та даними лісовпорядкування 2008 року складає – 72 га і пояснюється наступним: при погодженні площ по сільських радах і лісництвах Львівською державною лісовпорядною експедицією були представлені у Відділ картографічні матеріали (топографічні карти масштабу 1:10000, фотознімки, планшети та схеми) розташування лісництв в межах сільських рад. В результаті звірки меж між сільськими радами було виявлено ряд розбіжностей. Зміни границь були внесені і погоджені у Відділі. Площа була вирахувана програмним шляхом. Відділ Держкомзему у м. Болехів погодився з даними лісовпорядкування, про що свідчить видана довідка, в якій сказано, що зміни в облік земель форми 6-зем будуть внесені станом на 01.07.2010 року на підставі матеріалів лісовпорядкування.

Таксація лісового фонду здійснювалась окомірною-вимірювальним методом, ґрунтованому на поєднанні окомірної таксації з вибірковою вимірювальною і переліковою таксацією, дані якої є основою для таксаційної характеристики виділу. Для коригування запасів насаджень на 1 га під час окомірної таксації, а також визначення відносних повнот під час вибіркової вимірювальної і перелікової таксації використовувались таблиці „Сум площ перерізів та запасів деревостанів при повноті 1,0”, розроблених кафедрою лісової таксації УСГА, затверджених Мінлісгоспом України 15 листопада 1991 року.

Крім зазначених таблиць використовувались висотоміри різних марок, мірні вилки, прилад Бітерліха, віковий бурав.

Із обстежувальних робіт було проведено обстеження лісових культур – 42,1 га та обстеження санітарного стану смеречників – 202,0 га. Із 1997 року по 2006 рік проводилось безперервне лісовпорядкування. Із 2005

року в лісгоспі проводиться моніторинг лісів першого рівня на двох ділянках (Витвицьке і Церківнянське лісництва).

Детальні відомості про обсяги виконаних лісовпорядних робіт приведені в зведеному акті прийому-здачі робіт.

Згідно лісорослинного районування територія лісгоспу відноситься до округу Карпатських гірських лісів і розташована в трьох лісорослинних районах.

1. Район ялицево-букових рівнинних лісів Східного Прикарпаття, висота над рівнем моря 300 – 540. Сюди входять ліси Рахинського лісництва і частково ліси Болехівського лісництва – рівнинна частина.

2. Район буково-ялицевих гірських лісів північного мега схилу крайових хребтів – висота над рівнем моря 400 – 800 м. Сюди входять ліси гірської частини Болехівського лісництва, Поляницьке лісництво, Витвицьке лісництво і північна частина Церківнянського лісництва (кв. 1 – 26).

3. Район буково-ялицево-смерекових лісів – висота над рівнем моря 600 – 1300 м. Сюди входять ліси Сукільського, Козаківського і південна частина Церківнянського лісництва.

Лісорослинне районування розроблене П. І. Молотковим і І. Федцьом на основі геоботанічного районування (М. А. Голубець, К. А. Малиновський, С. М. Стойко, 1965 р.) і матеріалів крупномасштабного лісотипологічного обстеження і картування виконаного “Ліспроєктом”.

Клімат території розташування лісгоспу можна охарактеризувати як перехідний від помірно-теплого західноєвропейського до континентального східноєвропейського.

За стрімкістю схили в гірській частині поділяються на (у % від загальної гірської площі):

Із кліматичних факторів, що негативно впливають на ріст і розвиток лісових насаджень мають значення:

- низька температура зимових місяців;
- пізні весняні заморозки;
- сильні вітри швидкістю до 40 м/с.

Основна частина лісів лісгоспу відноситься до гірських з переважаючими схилами 15 – 30°, а часто зустрічаються 40° і більше. Рахинське лісництво і частина Болахівського (кв. 1 – 10, 19 – 24, 35 – 38, 47 – 54) віднесені до рівнинних лісів. В цілому по лісгоспу в гірській частині переважають бурі гірські лісні ґрунти на елювію-делювії Карпатського фліша і гірські підзолисті на продуктах вивітрювання пісковика. В рівнинній частині переважають дерново-підзолисті ґрунти, які приурочені до рівнинних елементів рельєфу із слабим дренажем і поверхневим стоком. Більш детальна характеристика рельєфу і ґрунтів приводиться в ґрунтово-типологічних нормах, складених на кожне лісництво по матеріалах натурного обстеження 1965 – 1967 років.

Ерозійні процеси на території лісгоспу, за винятком рівнинної частини, проявляються інтенсивно у всіх видах: площинній, лінійній і внутрішньо-ґрунтовій. Інтенсивність ерозії зв'язана в першу чергу з крутизною і експозицією схилів. На схилах до 20° під високоповнотними насадженнями і потужною лісовою підстилкою площинна і лінійна ерозія практично відсутня.

Схили південних експозицій з інтенсивним нагріванням підстилки піддаються ерозії більше, ніж схили північних експозицій. Основною причиною розвитку ерозії являються площі суцільних зрубів і застосування при лісозаготівлях наземного спуску деревини, а також трельовка тракторами.

В держлісгоспі є значні площі потенційно небезпечних в ерозійному відношенні учасників, до яких в першу чергу потрібно віднести зріджені і чисті смерекові насадження на стрімких схилах.

Із вищенаведеного можна зробити висновок, що в умовах лісгоспу з ерозією ґрунтів винятково важливе значення мають високоповнотні насадження змішаного складу, які крім цього являються найбільш стійкими проти вітрів та інших других несприятливих факторів.

4.2. Філія «Брошнівське лісове господарство»

Площа: 30886 га. Основні лісоутворюючі породи: ялиця, бук, ялина, явір, дуб. Адміністративні райони розташування: Рожнятівський, Долинський. Середня кількість працюючих – 212 чоловік. Філія «Брошнівське лісове господарство» ДП «Ліси України» розташоване в північно-західній частині Івано-Франківської області на території Калуського району, шляхом реорганізації – приєднання ДП «Брошнівський лісгосп» (яке створене в 1995 році згідно Указу президента України від 24 лютого 1995 року №142/95, Постанови Кабінету Міністрів від 05.05.1995р. №332 та наказу Мінлісгоспу від 26.05.1995р. на базі лісів Брошнівського лісокомбінату та Рожнятівського міжгосподарського підприємства) до ДП «Ліси України» згідно постанови КМУ від 07.09.2022р. №1003

Згідно лісорослинного районування територія філії «Брошнівське лісове господарство» відноситься до лісової зони Карпатських гір та розташована в Західній частині Калуського (колишнього Рожнятівського) адміністративного району Івано-Франківської області.

В зоні діяльності філії розташовано вісім заповідних об'єктів, що являють собою пам'ятки природи місцевого значення : урочища

«Аршиця», «Магура», «Нягра», «Слобушниця», «Козарка Нова» з залишками вікових пролісів, ботанічний заповідник «Конвалія», генетичний резерват «Лецівка-Дубшара» та інші.

До складу філії «Брошнівське лісове господарство» входить 8 лісництв загальною площею 30886га.

Метою нашої діяльності є організація раціонального ведення лісового господарства та невиснажливе і безперервне використання лісових ресурсів, яке має забезпечити охорону генетичного, видового, біологічного і ландшафтного різноманіття, посилити водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні та інші корисні властивості лісів для охорони здоров'я людей і поліпшення навколишнього середовища.

Одним із головним завдань є створення та відновлення лісів з метою підвищення продуктивності та біологічної стійкості насаджень, покращення їх якісного складу, посилення ґрунтозахисних, водорегулюючих, рекреаційних та інших функцій лісу.

Працівники філії продовжують добру справу лісівників, яких у Брошневі-Осаді і його околицях кілька десятків поколінь. З історії знаємо, що у Брошневі у 1900-х роках збудували невеликий лісопильний завод, а вже у 1921 році німецький промисловець Фрімер зводить набагато потужніше лісопильне підприємство. З приходом Радянської влади на Прикарпаття новим власником заводу стає Київське окружне воєнно-будівельне управління з новою назвою «Завод №9» ім. Тимошенко. На жаль, при нових господарях деякі вирубки залишались не залісненими. Тому наприкінці 1950 років для ефективного регулювання лісівничої та лісозаготівельної справ були об'єднані Калуський лісгосп, деревообробний комбінат та Рожнятівський ліспромгосп у Брошнівський лісокомбінат. За кошти лісокомбінату було зведено будинки культури, школи, понад десять тисяч квадратних метрів

житла. Брошнівський лісокомбінат мав свою базу відпочинку та оздоровлення на Чорному морі, дитсадок та профілакторії, які після реорганізації були приватизовані. Після реорганізації у 1995 році адміністрація Брошнівського лісокомбінату передала у власність Державного підприємства «Брошнівський лісгосп» основні засоби, 8 лісництв, кілька лісовозів без території гаражу та старий гуртожиток, який зараз і є адміністративним будинком управління лісгоспу. Внаслідок приватизації було повністю зруйновано потужну інфраструктуру, збудовану за час діяльності Брошнівського лісокомбінату, зменшено на 2500 робочих місць, в металолом перетворились ще нове обладнання цеху облицювальних плит, цеху ДСП, механічного та паросилового господарств.

На сьогоднішній день, наше підприємство щорічно заліснює 300 га вирубок, здійснює догляд за лісокультурами на 800 га, вирощує біля 500 тис. сіянців в розсадниках та 15 тис. саджанців для озеленення, збирає 700 кг лісового насіння, влаштовує 6 км мінералізованих смуг, проводить рубки догляду в молодняках площею 295 га. Лісгосп має затверджену розрахункову лісосіку рубок головного користування в обсязі 54,49 тис.м³ ліквідної деревини в рік та здійснює рубки формування та оздоровлення лісів в обсязі 26,0 тис.м³ ліквідної деревини.

За 20 років діяльності підприємство в стислі терміни збудувало виробничі приміщення гаражу, дільниці по переробці деревини, контору Суходільського лісництва, будинок для лісорубів в Суходільському лісництві, близько 25 км лісовозних доріг. За власні кошти проведено реконструкцію і ремонт придбаних нижнього складу і дільниці по ремонту лісозаготівельної техніки і обслуговуванню автомобільних лісовозних доріг, поточні ремонти виробничих приміщень лісництв, придбано автотранспортні засоби типу «Урал», «КРАЗ», «МАЗ», трактор ТДТ-55 та МТЗ-82, кран ККС-10, кран МКГ-25, деревообробне

обладнання, комп'ютерну техніку та інше. Створено дичерозплідник у Спаському лісництві.

4.3. Філія «Верховинське лісове господарство»

Вкрита лісовою рослинністю площа займає 33025 га або 95,3% від загальної площі лісгоспу. Загальний запас насаджень 12006 тис. м. куб. Середній запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю — 364 м. куб., середній вік — 73 роки, середній приріст — 4,7 м. куб., середня повнота — 0,75, середній бонітет — 1,5. Розрахункова лісосіка головного користування (згідно матеріалів базового лісовпорядкування 2009 р.) складає 32,8 тис. м. куб. по хвойному господарству.

Природо-заповідний фонд Верховинського лісгоспу займає площу 5424,1 га:

«Висяче болото» (Буркутське л-во, 0,5 га) — гідрологічна пам'ятка природи державного значення. Болото, яке знаходиться на висоті більше 1500 м н.р.м.

«Бережниця» (Красницьке л-во, 0,8 га) — державне заповідне урочище. Сосново-березове насадження, вік сосни 140 років.

«Дрестунка» (Красницьке л-во) — державне заповідне урочище. Корінні насадження ялиці білої з домішками бука і ялини.

«Прелучний» (Явірницьке л-во, 3,7 га) — державне заповідне урочище. Природне-буково-ялиново-ялицеве насадження віком 140 років.

«Чорний потік» (Верховинське л-во, 1,6 га) — державне заповідне урочище. Ялинове насадження 105 років з домішкою кедра європейського.

«Гринявсько-Чивчинський ландшафтний заказник» (Буркутське л-во, 2066,0 га; Чивчинське л-во, 3223,0 га) — ландшафтний заказник місцевого значення. Природні ландшафти на висоті від 1100 до 1700 м над рівнем моря.

«Каменець» (Чивчинське л-во, 1 га) — комплексна пам'ятка природи місцевого значення. Насадження ялини 105 років, місце зростання деревію східно-карпатського.

«Модрина» (Явірницьке л-во, 0,5 га) — ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Рідкісне насадження модрини.

4.4. Філія «Гринявське лісове господарство»

Філія "Гринявське лісове Господарство" створене згідно наказу №911 від 28.10. 2022 року. Лісгосп займає площу 22 941 га, офіс розміщений в південно-східній частині Івано-Франківської області на території Верховинського адміністративного району в с. Устеріки на злитті річок Білий та Чорний Черемоші. На даний час в лісгоспі функціонують 5 лісництв, автоколона, нижній склад, цех переробки деревини та підрозділ вівчарства та тваринництва. Площа земель лісового фонду становить 22941 га. Лісові землі складають 22641,6 га, з них вкриті лісовою рослинністю 21123,5 га.

Територія лісгоспу поділена на ліси природоохоронного значення (1343,6 га), захисні ліси (14197 га); експлуатаційні ліси (7400,4 га). Розподіл лісів в залежності від вікових груп: молодняки (26,3%), середньовікові (52,2%), пристигаючі(10,7%), стиглі та перестійні(10,8%).

Згідно лісорослинного районування територія лісгоспу відноситься до округу ялинових лісів Гринявських гір та ялиново-букових лісів Покутсько-Буковинських гір (Устеріцьке лісництво).

Переважаючий клас бонітету I, який становить 40%, II – 30%, Ia – 19%; середня повнота 0,7; середній запас стиглих і перестійних насаджень складає 365 м³, середньорічний приріст 5,3 м³, середній вік 62 роки.

Головними лісоутворюючими породами є: ялина європейська (93,8%), ялиця біла (2,1%), бук лісовий (1,9%), сосна звичайна (1,6%), інші породи (6%). Для створення високопродуктивних насаджень в лісгоспі велика увага приділяється заготівлі елітного лісового насіння і вирощування власного садивного матеріалу у кожному лісництві для своїх потреб.

Вертикальна зональність лісгоспу коливається від 500 м н.р.м. (Устеріцьке лісництво) до 1700 н.р.м. (Яловичорське лісництво-2).

4.5. Філія «Делятинське лісове господарство»

ДП «Делятинське лісове господарство» розміщене; на території Надвірнянського району та Яремчанської міської ради Івано-Франківської області.

Загальна площа лісового фонду підприємства складає 30280 га., в тому числі вкритої лісом – 28071га. Загальний запас на вкритих лісом землях складає 7702,33 тис.куб.м.

Вперше Делятинський лісгосп Станіславського управління лісоохорони і лісонасаджень почав функціонувати в 1944 році в складі 15 лісництв, які в найближчому часі були об'єднані у 8 лісництв.

Перші лісовпорядні роботи в межах Делятинського лісгоспу були проведені за часів Австрійської імперії. В 1995 році згідно указу Президента України від 24.02.1995 року №142/95, Постанови Кабінету Міністрів від 05.05.1995 року №322 та наказу Міністерства лісового господарства України від 26.06.1995 року. №87 Делятинський лісгосп був перейменований в Делятинський держлісгосп в межах існуючого нині лісгоспу.

Згідно лісорослинного районування територія Делятинського лісгоспу відноситься до Карпатсько-гірської фізико-географічної країни і розміщена в Покутсько-Мармороських Карпатах. Згідно адміністративно – організаційної структури Делятинський держлісгосп розділений на сім лісництв.

З першого дня створення ДП «Делятинське лісове господарство» його очолював Заслужений лісівник України Симчич Іван Іванович. Підприємство виховало одного заслуженого лісівника України та трьох відмінників лісового господарства України. На даний час на підприємстві працюють один лісничий 1-го класу, два лісничі 2-го класу та помічник лісничого 2-го класу.

4.6. Філія «Вигодське лісове господарство»

Філія «Вигодське лісове господарство» (далі – ДП «Вигодський лісгосп») створене на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 07.09.2022 № 1003 "Про деякі питання реформування управління лісової галузі" засноване на державній власності, належить до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України та входить в склад Державного спеціалізованого підприємства "Ліси України". Загальна площа філії – 59930 га, в т.ч. земель, вкритих лісовою рослинністю – 53985 га. До складу філії входить 12 лісництв, автотранспортний цех, нижній склад. Основною продукцією лісгоспу є лісоматеріали круглі.

Основними напрямками діяльності філії є ведення лісового господарства, охорона, захист, раціональне використання та відтворення лісів, охорона та захист лісонасаджень від незаконних порубів, здійснення протипожежних заходів, захист лісів від хворіб та шкідників з метою збереження біорізноманіття, охорона, відтворення та раціональне використання державного мисливського фонду, розвиток лісової інфраструктури (будівництво і ремонт лісових доріг, мостів). Крім цього, другорядним видом діяльності лісгоспу є ведення повного комплексу лісозаготівельних робіт.

ВИСНОВКИ

У роботі охарактеризовано особливості поширення пралісових пам'яток природи на Прикарпатті. Для досягнення поставленої мети виконували наступні завдання:

1) дати визначення поняття пралісова пам'ятка природи. Пралісова пам'ятка природи – окрема ділянка лісового масиву, яку, за оцінкою фахівців, можна віднести до пралісового типу, і яка характеризується рядом унікальних біологічних рис.

На території пралісових пам'яток природи забороняються всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування і оздоровлення лісів та видалення захаращеності (крім догляду за лінійними об'єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд, прокладання шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, випасання худоби, промислова заготівля недеревинних лісових продуктів, проїзд транспортних засобів (крім доріг загального користування та транспортних засобів оперативних і спеціальних служб).

2) описано методологію визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів. описати методику визначення належності територій до пралісових пам'яток природи. Підставою для оголошення відповідних територій пралісовими пам'ятками природи є висновки про належність конкретної лісової ділянки або її частин до пралісів, квазіпралісів чи природних лісів, підготовлений відповідно до Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів, затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 18 травня 2018 року № 161.

3) описано методику визначення належності територій до пралісових пам'яток природи. Ця Методика визначає основні вимоги щодо порядку визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і

природних лісів та застосовується лісовпорядними організаціями, науковими і громадськими організаціями, установами природно-заповідного фонду під час проведення базового, безперервного лісовпорядкування або наукових досліджень для запровадження заходів зі збереження таких лісів.

4) з'ясовано особливості розташування пралісових пам'яток природи на Прикарпатті. Статус пралісової пам'ятки природи забезпечить найвищий рівень охорони і допоможе зберегти найцінніші ліси Прикарпаття недоторканими. Це суттєвий крок до розширення площі об'єктів природно-заповідного фонду України загалом і Прикарпаття зокрема. Надзвичайно важливо, що розширення відбувається саме за рахунок заповідання найцінніших лісів Карпат. Частина площі створених пам'яток природи охоплюють ліси, що не входили до складу заповідного фонду; частина пралісових пам'яток підняла охоронний статус лісів, що вже перебували в межах заказників».

У 2020 році Івано-Франківська обласна рада прийняла рішення про створення 34 пралісових пам'яток природи на загальній площі 4527,5 га в межах семи лісових господарств області (ДП “Болехівське лісове господарство”, ДП “Брошнівське лісове господарство”, ДП “Верховинське лісове господарство”, ДП “Вигодське лісове господарство”, ДП “Тринявське лісове господарство”, ДП “Делятинське лісове господарство” та ДП “Солотвинське лісове господарство”).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про природно-заповідний фонд України. // Відомості Верховної Ради України від 25.08.1992. – 1992 р., № 34, стаття 502.
2. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року // Офіційний вісник України від 06.04.2007/ - 2007 р., № 22, стор. 229, стаття 932, код акта 39219/2007/.
3. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 17, ст.99.
4. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.05.2018 № 161 «Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів» // Офіційний вісник України офіційне видання від 03.07.2018. – 2018 р., № 50, стор. 69, стаття 1769, код акта 90648/2018.
5. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України 18.05.2018 № 162 «Про затвердження Методики визначення належності територій до пралісових пам'яток природи» // Офіційний вісник України від 03.07.2018. – 2018 р., № 50, стор. 77, стаття 1770, код акта 90649/2018.
6. Рамкова конвенція про охорону і сталий розвиток Карпат // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164#Text.
7. Рішення 834 Про внесення змін до рішення Львівської обласної ради від 12.03.2019 № 816 "Про оголошення пралісових пам'яток природи місцевого значення".

ДОДАТОК

КРИТЕРІЇ
визначення належності лісових територій до пралісів,
квазіпралісів і природних лісів

№ з/п	Критерії та індикатори	Праліси	Квазіпраліси	Природні ліси
1	Критерій	Походження та склад деревостанів		
1.1	Видовий склад	Ліси утворено аборигенними (автохтонними) видами дерев та кущів, що відповідають типу лісу	Ліси утворено аборигенними (автохтонними) видами дерев та кущів, що відповідають типу лісу	Ліси утворено аборигенними (автохтонними) видами дерев та кущів, що відповідають типу лісу
1.2	Походження	Природне	Природне	Природне
1.3	Структура	Циклічні екосистеми з комплексними структурами, які включають всі стадії малих циклів розвитку (деякі фази можуть бути наявні лише на невеликих площах) у мозаїчній (горизонтальній) структурі з вертикальною ярусністю, що відповідають типу лісу.	Циклічні екосистеми з комплексними структурами, які включають всі стадії малих циклів розвитку (деякі фази можуть бути наявні лише на невеликих площах) у мозаїчній (горизонтальній) структурі з вертикальною ярусністю, що відповідають типу лісу. Різноманіття вікових груп дерев підтверджується	Деревостани складної горизонтальної, вертикальної та вікової структури, які включають більшість послідовних стадій розвитку деревостанів. Окремі стадії розвитку можуть бути представлені поодинокими деревами або бути відсутніми, але з обов'язковим переважанням стиглих чи

		Різноманіття вікових груп дерев підтверджується біометричними характеристиками	біометричними характеристиками	перестиглих деревостанів
		Наявність на всій території ділянки дерев основного ярусу, які досягли вікової фізіологічної межі і мають виняткові (максимальні) діаметри для цієї ділянки та ознаки вікового відмирання	Наявність на ділянці окремих дерев основного ярусу, які досягли вікової фізіологічної межі і мають виняткові (максимальні) діаметри для цієї ділянки та ознаки вікового відмирання	Наявність на ділянці окремих дерев основного ярусу, які досягли вікової фізіологічної межі і мають виняткові (максимальні) діаметри для цієї ділянки та ознаки вікового відмирання
1. Мертва 4 деревина		Наявність мертвої деревини (лежачої та сухостою) на всіх стадіях розкладу та на всій території ділянки	Наявність мертвої деревини (лежачої та сухостою) переважно всіх стадій розкладу та на всій території ділянки	Наявність мертвої деревини деяких стадій розкладу
2	Критерій	Антропогенний вплив		
2. Інфраструкт 1 ура		Відсутність задокументованої інформації щодо лісоексплуатаційної інфраструктури та господарської діяльності у	Відсутність задокументованої інформації щодо лісоексплуатаційної інфраструктури та господарської діяльності у минулому та їх видимих слідів.	Допускається наявність видимих слідів лісоексплуатаційної інфраструктури та господарської діяльності у минулому, пішохідного та

		минулому та їх видимих слідів. Відсутність слідів руху лісової техніки. Допускається наявність деяких слідів пішохідного руху (1 стежка до 1 м завширшки)	Допускаються деякі сліди старих лісових доріг та пішохідного руху (стежки до 1 м завширшки)	транспортного руху
2. Рубки 2		Відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції у минулому, а також видимих слідів лісозаготівлі, що вплинула на розвиток лісу	Відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції у минулому. Допускається видалення/часткове пошкодження не більше 5 дерев основного ярусу на 1 га	Відсутність задокументованої інформації щодо рубок та заготівлі деревинної продукції у минулому. Допускається видалення/часткове пошкодження не більше 5 дерев основного ярусу на 1 га та/або поодинокі випадки видалення мертвої лежачої деревини, які не суперечать індикатору 1.4
2. Недревинні 3 лісові продукти		Відсутність задокументованої інформації та видимих слідів промислової (масової) заготівлі недревинних лісових продуктів. Допускається можливість	Відсутність задокументованої інформації та видимих слідів промислової (масової) заготівлі недревинних лісових продуктів. Допускається можливість непромислового збирання	Відсутність задокументованої інформації та видимих слідів промислової (масової) заготівлі недревинних лісових продуктів. Допускається можливість непромислового збирання

		непромислового збирання недеревинних лісових продуктів без видимих слідів заготівлі	недеревинних лісових продуктів без видимих слідів заготівлі	недеревинних лісових продуктів без видимих слідів заготівлі
2. Лісова 4 підстилка		Відсутність задокументованої інформації щодо випадків заготівлі лісової підстилки та їх видимих слідів	Відсутність задокументованої інформації щодо випадків заготівлі лісової підстилки та їх видимих слідів	Відсутність задокументованої інформації щодо випадків заготівлі лісової підстилки та їх видимих слідів
2. Випасання 5 худоби		Відсутність задокументованої інформації щодо випасу худоби та його видимих слідів	Відсутність задокументованої інформації щодо випасу худоби. Допускається сезонний прохід свійських тварин (отар овець, черід корів тощо)	Відсутність задокументованої інформації щодо випасу худоби. Допускається нечастий протягом сезону прохід свійських тварин (отар овець, черід корів тощо), які прямують до або з пасовища
2. Рекреаційне 6 навантаження		Відсутність рекреаційної інфраструктури та ознак впливу рекреаційного навантаження	Відсутність ознак впливу рекреаційного навантаження. Допускається наявність стежок до 1 м завширшки, які використовуються для рекреації та туризму і несуть мінімальне рекреаційне навантаження	Відсутність ознак негативного впливу рекреаційного навантаження. Допускається наявність стежок до 1 м завширшки, які використовуються для рекреації та туризму і несуть мінімальне рекреаційне навантаження

3	Критерій	Площа й форма		
3.1	Мінімальна площа лісу	20 га	20 га	20 га Оточені природними межами ділянки особливо захисних лісових ділянок, виділених на схилах ярів, балок, обривів, осипів і зсувів, уздовж берегів річок, суднохідних і магістральних каналів, навколо витоків річок, озер та водоймищ (берегозахисні лісові ділянки) або ділянки з деревостанами за участі реліктових та ендемічних видів дерев площею не менше 4 га
3.2	Форма лісової ділянки	Відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) має становити не менше 200 м	Відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) має становити не менше 200 м	Відстань між будь-якими двома протилежними межами через середину ділянки (масиву) має становити не менше 200 м, за винятком оточених природними межами ділянок особливо захисних лісових ділянок, виділених на схилах ярів, балок, обривів, осипів і зсувів, уздовж берегів річок, суднохідних і магістральних

				каналів, навколо витоків річок, озер та водоймищ (берегозахисні лісові ділянки) або ділянки з деревостанами за участі реліктових та ендемічних видів дерев
--	--	--	--	---